

УДК 323.26; 323.272; 329.052

Перегуда Є. В.

*Доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри політичних наук
Київського університету будівництва і архітектури*

ЄВРОМАЙДАН: АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЧИННИКІВ

Проаналізовані такі чинники Євромайдану як дизайн політичної системи, судової влади, партійної системи, громадянського суспільства. В ході реформ 2010–2013 рр. поледії «змагального авторитаризму» звужилось. Серед відмінностей Євромайдану — самостійна участь в конфлікті громадянського суспільства та радикалізація суспільних настроїв.

Ключові слова: Євромайдан, Помаранчевий майдан, інституції, влада, судова влада, «змагальний авторитаризм», опозиція, громадянське суспільство, радикалізація.

Гострий соціально-політичний конфлікт в Україні 2013–2014 рр., який отримав назву «Євромайдану», став одним з найважливіших процесів у світі. Він ще продовжується. Але певний його етап, в ході якого відбулася зміна влади, закінчився, що дає змогу здійснювати аналіз, який дозволить не лише зрозуміти, що відбулось в Україні, а й прогнозувати події, робити висновки щодо закономірностей протестів, які останнім часом відбувалися в багатьох країнах — на Арабському Сході, в Туреччині, Боснії та Герцеговині тощо.

Окремі аспекти Євромайдану вивчали політтехнологи, громадські лідери, журналісти. Міжнародні його аспекти аналізували на V Конгресі політологів у березні 2014 р., внутрішньополітичні — на науково-практичній конференції «Політика і духовність в умовах глобальних викликів» у квітні.

Але наукові дослідження Євромайдану лише починаються, що дає простір для різних теоретичних підходів. Метою цієї статті є аналіз інституційних чинників, які зумовили появу Євромайдану та його розвиток. Серед цих чинників — дизайн політичної та партійної системи, судової влади, громадянське суспільство. Увагу приділено й порівнянню Євромайдану та Майдану 2004 р. Автор майже не торкається

питань регіональної політики, які важливі при вивченні Євромайдану, але будуть предметом окремого дослідження.

Наразі зростає популярність неоінституціоналізму у вітчизняних політичній науці. Один з його родоначальників Д. Норт розглядає інституції як обмежувачі, які структурують політичні, економічні та соціальні взаємодії [1, с. 97]. С. Патрушев вважає специфікою неоінституціоналізму аналіз інститутів з точки зору взаємозв'язку формальних і неформальних правил [2, с. 159]. К. Шепсле поділяє інститути на більш (уряд, суд, армія) або менш (аморфні практики, шаблони) структуровані [3].

Автор статті не згоден з думкою, що неоінституціоналізм неспроможний пояснити суспільну динаміку [4, с. 137]. Неоінституціоналісти вивчають трансформації, але роблять це інакше, ніж детерміністські та інші теорії. Дж. Марч та Й. Олсен зауважують, що інститути підтримуються зсередини і затверджуються ззовні, тому правила не можуть бути змінені довільно [5, с. 563–577]. Проблема інституційного розвитку зводиться до взаємодії формальних і неформальних інститутів, що дає змогу краще проаналізувати багатофакторність суспільної динаміки.

Неоінституціоналісти вивчали й політичні конфлікти, зокрема в поставторитарних суспільствах. Зрілі, розвинені інституції спрямовують конфлікти. Але невизначеність, дефіцит інформації, слабкість держави збільшують вірогідність насильницьких конфліктів [6]. Незрілість інституцій викликає конфронтацію, оскільки вони не дають усім групам змогу відстоювати інтереси в рамках існуючих інституцій. Б. Позен [7] доводить, що в разі колапсу держави та стану анархії групи бояться за своє виживання, відтак відбувається мобілізація та з'являється можливість для використання зброї проти урядових сил. Тому необхідні зміни правил, щоб зробити їх більш інклюзивними.

Дизайн політичної системи. Хоча Євромайдан виник на тлі непідписання Угоди про асоціацію України з ЄС, він перетворився на явище внутрішньої політики. Серед його причин—низький рівень добробуту населення, прірва між елітами та більшістю громадян, відчуження останніх від прийняття рішень, тиск влади на форми самодіяльності, корупція тощо.

Усе це було й причиною Майдану 2004 р. Помаранчева революція не впоралась з розв'язанням цих проблем. Суть політичної системи залишилась незмінною. Відсутність ефективної системи стримувань і противаг робила можливим зворотне сповзання Україну до авторитаризму [8]. Але в «помаранчевий» період ці явища не викликали великих

заворушень, оскільки політична система зберігала якість «змагального авторитаризму» [9].

У 2010–2013 рр. ці проблеми загострилися. Оголосивши курс на модернізацію, Президент здійснив низку реформ, зокрема форми державного правління. Конституційний Суд відновив чинність редакції Конституції 1996 р., яка передбачала президентсько-парламентську республіку [10]. Збільшилися повноваження Президента. Останній реформував урядове управління та систему центральних органів виконавчої влади [11]. Хоча реформи обґрунтовувались невдоволенням громадянами недієздатністю влади в «помаранчевий» період, навряд чи здійснені кроки були спрямовані на демократизацію. Ситуація відрізнялась від 2004 р. Тоді конфігурація влади були багатопартійною, натомість у 2010–2013 рр. Партія регіонів (далі—ПР) повністю домінувала, а на саму її майже монопольний вплив мав Президент. Так само як і на силові структури. Парламент без вагань ухвалював рішення, які диктував Президент. Опозиція не мала шансів провести свої проекти. Було зміцнено контроль Президента над урядом. Нова влада зберегла «номенклатурно-клановий плюралізм», але він перемістився з рівня багатопартійності на рівень самої ПР. Подальший тренд був засвідчений у грудні 2012 р., коли скоротилося коло угруповань, які впливали на діяльність уряду.

Ще одна реформа—виборча. Пропорційну систему з закритими списками справедливо критикували за те, що вона усувала неелітні групи від впливу. В опозиції ПР виступала за відкриті списки, але після приходу В. Януковича до влади обрали курс на повернення мажоритарної системи. Спочатку було повернено змішану систему виборів до парламенту та місцевих рад, причому у пропорційній складовій зберегли закриті списки. Наявність мажоритарної складової вкупі з використанням адміністративного ресурсу дало ПР змогу домінувати у більшості органів, які обиралися. Крім того, влада скасувала участь у виборах блоків, що ослаблювало опозицію. Цю систему після її апробації у вересні 2010 р. на виборах до місцевих рад було впроваджено на парламентських виборах 2012 р. З 220 депутатів, обраних в одномандатних округах, 123 представляли ПР [12], в той час як на виборах за списками вона отримала 30% голосів.

Контроль над судовою системою. Ще одним кроком щодо формування інституційного дизайну влади стала судова реформа [13]. Верховна Рада України була усунута від призначення суддів, було встановлено контроль Президента над судовою системою. Його складовими були

контроль над органами, які ухвалювали кадрові рішення (Вища рада юстиції та Вища кваліфікаційна комісія суддів), ускладнення системи суддівського самоврядування з непропорційним представництвом судів різних юрисдикцій, фактичне призначення делегатів в органи самоврядування, залежність суддів від голів судів, а останніх — від політичної влади тощо [14]. Це призвело до зниження довіри громадян до судів. За даними «Демократичних ініціатив», у 2013 р. їм довіряли 19% громадян, не довіряли — 73% [14].

Судова система й раніше була підконтрольна політичним угрупованням, але цей контроль був плюралістичним, його здійснювали різні партії, зокрема опозиційні. Безстрокові призначення суддів здійснював парламент, а це давало опозиції шанс проводити представників на посади. Хоча Президент В. Ющенко теж зловживав владою у цій сфері, він не був монопольним її контролером. В ході реформи В. Януковича контроль над судовою системою було встановлено з боку лише двох угруповань з оточення Президента, які очолювали А. Портнов та С. Ківалов.

Плюралізм політичних сил. Тенденції розвитку в період Помаранчевого майдану та Євромайдану схожі. В обох випадках політична структура влади була плюралістичною. Але, якщо у 2004 р. плюралістичність ґрунтувалась на багатопартійності, то у 2013 р. — на плюралізмі угруповань правлячої партії. Крім того, Л. Кучма, хоча й підтримував угруповання, які формували уряд та критикував опозицію, все ж намагався зберегти імідж нейтрального арбітра. В. Янукович відійшов від цього і вибудовував відносини з ПР на адміністративно-командній основі. Це пояснює більшу жорсткість, з якою влада у 2013–2014 рр. відстоювала позиції. Але й це не убезпечило її від розколів.

Напередодні Євромайдану влада складалася, як мінімум, з 4 найвпливовіших (Сім'я, групи Ахметова [15], Фірташа [16], Ключова [17]) та 10–15 менш впливових груп. Однією з тенденцій домайданного періоду було зростання влади Сім'ї за рахунок інших груп.

Криза висвітлила лінії розколів у ПР. Деякі групи пропонували компромісну лінію щодо протестувальників. Заяви проти насильства робили група System Capital Management [18] (власник — Р. Ахметов) та Федерація роботодавців (голова — Д. Фірташ) [19]. Відкрито проти уряду виступив С. Тигілко. Коли у парламенті постало питання про скасування репресивних законів, які обмежували право на протестні дії, багато угруповань у ПР були готові підтримати проект опозиції.

Проте президентські структури не дослуховувались до інших груп. Президент особисто приїжджав до парламенту та тиснув на депута-

тів, внаслідок чого вони проголосували не за опозиційний, а за той проект скасування законів від 16 січня, який влаштував В. Януковича. Не дивно, що, коли внаслідок тиску опозиції влада у лютому захиталась, групи в ПР стали відмовляти Президенту в підтримці. Завдяки голосам депутатів ПР опозиції вдалося 21–22 лютого проштовхнути рішення, які призвели до зміни влади, зокрема усунування В. Януковича з посади Президента [20].

Водночас з послабленням позицій Президента з-під його контролю стали виходити групи, які, навпаки, були налаштовані на жорсткішу лінію щодо Євромайдану. У грудні 2013 р. В. Небоженко відзначав, що серед провладних сил, в першу чергу у силових структурах, формується «фашистська структура», яка орієнтована на силові сценарії та дії якої не співпадають з намірами Президента та керівництва ПР й не контролюються ними [21]. В першу чергу це стосувалось підрозділу міліції «Беркут», який захищав урядовий квартал. Остаточний його вихід з-під контролю відбувся вже після зміни влади та ропуску «Беркута» новим главою МВС. Після цього регіональні загони колишнього «Беркута» взяли участь у кримських подіях на боці сепаратистів та у захопленні будівель у Донецьку, Луганську тощо.

Скорочувався вплив Президента України й на регіональні угруповання та адміністративні структури. Так, це стосувалось керівництва Харківської обласної державної адміністрації, яке ініціювало скликання Конгресу депутатів Південно-Східної України та створення Українського фронту [22]. Отже, місцеві угруповання здійснювали дії, які ще більше розхитували владу Президента. Про вихід з ПР оголосили мери Києва, Чернігова тощо.

«Офіційна» опозиція напередодні Євромайдану теж складалася з багатьох груп. Вона включала партії, які були представлені в парламенті — «Батьківщину», УДАР, «Свободу», та деякі групи, які не були там представлені або мали лише окремих представників. Зокрема, йдеться про групу П. Порошенка. Вони значно відрізнялися за ідеологією. Так, УДАР не сприймав радикальної та націоналістичної риторики «Свободи».

Під час Помаранчевої революції опозиція теж була різномірною. Але вона була більш консолідованою навколо проблеми обрання В. Ющенка Президентом України. Ідеологічні, міжособистісні та інші суперечності не стали перешкодою до координації дій. Крім того, в опозиції радикальні угруповання не мали впливу. Єдина серйозна розбіжність спостерігалася з питання про внесення змін до Конституції, які перед-

бачали перехід до парламентсько-президентської республіки і стали найважливішою частиною політичного компромісу. Але питома вага в опозиції «Нашої України» (до її фракції входили понад 100 депутатів, тоді як до БЮТ — лише 21) вирішив питання підтримки проекту змін.

У 2013 р. опозиція була менш консолідованою. Діяльність її структур слабо координувалася. Діяв Штаб національного опору, куди входили лідери опозиції, але він не завжди контролював ситуацію. Прикладом було знесення пам'ятника Леніну в Києві. Його провайдерами були члени «Свободи». Їх дії не координувалися з іншими партіями і були негативно оцінені частиною прихильників Євромайдана [23].

Члени «Свободи» проявляли найбільшу активність у 2013 р. Вони ініціювали не лише знесення пам'ятника, а й захоплення столичної мерії тощо. «Свобода» була співорганізатором охорони Євромайдану. Це обумовлювало її велику роль в акціях, яка не корелювала з рівнем електоральної підтримки.

Отже, менша консолідованість опозиції під час Євромайдану обумовлювалась більшими, ніж в 2004 р., ідеологічними розходженнями, помітною роллю радикальних угруповань. Спостерігачі часто відзначали пасивність опозиційних лідерів та пояснювали це тим, що кожен чекав на помилки іншого, щоб підвищити шанси в президентській гонці 2015 р. [24].

Громадянське суспільство. Провідна роль груп громадянського суспільства — ключова відмінність Євромайдану. У 2004 р. громадські організації були менш активними. Не можна сказати, що вони не діяли. Але громадянське суспільство не було таким організованим. Громадські лідери діяли переважно через партії.

У 2013 р. ситуація була іншою. В перші дні Євромайдан і опозиція взагалі діяли як незалежні структури. За даними Київського міжнародного інституту соціології, понад 90% учасників акцій вийшли не за закликм партій, а за власними переконаннями [25]. Люди збиралися не під партійними, а під національними прапорами. І хоча надалі партії та громадські організації виробили форми співробітництва, останні, на відміну від 2004 р., часто позиціонували окремо від інституціоналізованих політиків, мали цілі, які не співпадали з цілями опозиції. Групи громадянського суспільства бажали зміни не лише осіб у владі, а й принципів взаємодії влади та суспільства.

Причини зміни відносин між опозицією та громадянським суспільством полягали у зростанні критичного ставлення населення не лише до влади, а й до політичних еліт в цілому. За даними Інституту соціо-

логії, в липні 2013 р. довіра до Президента знизилась до 10,9% (30,8% у 2010 р.), до парламенту—4,6% (відповідно 14,2%), до уряду—8,1% (19,6%), до місцевої влади—13,8% (17,9%), до партій—6,6%, до профспілок—15%. Навіть ЗМІ мали невтішні результати. Їм довіряли близько 40% громадян, проте цілком—лише 3,3% [26].

Все це створило передумови для зламу у свідомості громадян. О. Покальчук розцінив події листопада–грудня 2013 р. як прояв двох пов'язаних трансформацій. Перша—«чітка диференціація понять «партійне» і «політичне», які довгий час сприймалися як одне ціле». Друга—«налагодження...інтерактивних зв'язків між громадськими групами. Не за партійною ознакою, а за ознакою звичайного життєвого функціонування» [27].

Але «звільнення» населення від «диктату партій » мало ще один наслідок. В. Небоженко відзначав, що у суспільстві, з одного боку, сильні настрої апатії, невпевненості, з іншого—в соціологічних дослідженнях люди вибирають найрадикальніші відповіді. І це характерно для всіх регіонів» [21].

Отже, ще одним трендом розвитку громадянського суспільства була його радикалізація. На думку В. Кочевенка, вона системно наростала після Помаранчевої революції, коли після нових очікувань прийшло розчарування. Після приходу до влади В. Януковича ситуація погіршилася. В. Кочевенко оцінював «базу радикалізму» в Україні в 10–12%, в той час як в «нормальній» ситуації вона становить близько 3–4% [28].

«Офіційна» опозиція не одразу зрозуміла цієї відмінності 2013 р. Активності радикальних організацій лише сприяли спроби опозиції тиснути на поміркованих лідерів громадянського суспільства. Так, коли у грудні 2013 р. було створене Всеукраїнське об'єднання «Майдан», політичні партії домоглися проведення до його керівництва своїх представників, натомість громадські лідери опинилися у меншості [29], внаслідок чого діяльність організації була фактично паралізована.

Натомість активність проявляли радикальні організації, зокрема, Автомайдан, «Спільна справа» та особливо «Правий сектор». «Спільна справа» займалась захопленням будівель міністерств юстиції, агрополітики тощо. Парасольковий рух «Правий сектор» включав партії та організації, які мали переважну підтримку в Західній Україні, зокрема, Соціал-національну асамблею, УНА–УНСО, «Братство» тощо. Їх ідеологією є український націоналізм зразка С. Бандери. Вони були противниками євроінтеграції, але взяли участь у антивладних акціях, були ключовими учасниками збройного спротиву на площі Грушевського.

Картина пробудження громадянського суспільства була б неповною, якщо не згадати ще один аспект. Це пробудження торкнулось населення усіх регіонів, яке було не задоволене діяльністю влади. Інша справа, що погляди на те, які зміни мають відбутися, розрізнялися. Тому, коли внаслідок діяльності громадських організацій переважно з західних та центральних регіонів влада в центрі змінилась, це викликало опір громадськості, в усякому разі певної її частини, на Сході та Півдні, яка, не без зовнішнього впливу, стала вимагати перетворення України на федерацію, зміни мовного режиму тощо. В своїх діях вона значною мірою копіювала дії громадськості інших регіонів в період боротьби проти попереднього режиму. Але розкривати далі ці тези автор має намір в окремому дослідженні ролі регіональних процесів як чинника Євромайдану.

Висновки. Отже, хоча приводом для Євромайдану стало рішення про непідписання Угоди про асоціацію України з ЄС, ключовими для його розвитку, ескалації конфлікту були й внутрішньополітичні чинники, насамперед урядова політика в попередні роки. В ході реформування політичної системи, судової влади поле дії «змагального авторитаризму» звузилось. Опозиція була максимально позбавлена впливу на рішення державної влади. «Номенклатурно-клановий плюралізм» зберігся у вигляді плюралістичності угруповань правлячої партії, але мав тенденцію до подальшого звуження на користь кланів, наближених до Президента України. Але саме збереження на певному етапі такого плюралізму врешті розкололо провладні сили та змінило баланс сил на користь протестувальників.

Ключова риса Євромайдану — самостійна участь в конфлікті громадянського суспільства. Специфікою пробудження громадянського суспільства стала радикалізація суспільних настроїв. Вона охопила як ті спільноти, які на певному етапі були здатні підтримати опозицію, так і тих, хто не був готовий до цього за будь-яких умов. Тому пробудження громадянського суспільства в низці регіонів спричинило посилення сепаратистського руху. Відтак перспективним напрямом вивчення Євромайдану є регіональні дослідження.

Список використаних джерел:

1. North D. C. Institutions / D.C. North // The Journal of Economic Perspectives. — Vol. 5. — № 1. — P. 97–112.

2. Патрушев С. В. Институционализм в политической науке: Этапы, течения, идеи, проблемы / С. В. Патрушев // Политическая наука. — 2001. — № 2. — С. 146–186.
3. Shepsle K. A. Rational Choice Institutionalism [Електронний ресурс] / K. A. Shepsle. — Режим доступу: <http://scholar.harvard.edu/kshepsle/publications/rational-choice-institutionalism>.
4. Gorges M. New institutionalist explanations for institutional change: A note of caution / M. Gorges // Politics. — 2001. — Vol. 21, № 2. — P. 137–145.
5. March J.G. Footnotes to organizational change / J.G. March // Administrative Science Quarterly. — 1981. — Vol. 16. — P. 563–577.
6. Rose W. The Security Dilemma and Ethnic Conflict: Some New Hypotheses / W. Rose // Security Studies. — 2000. — Vol. 9, № 4. — P. 1–51.
7. Posen B.R. The Security Dilemma and Ethnic Conflict / B.R. Posen // Survival. — 1993. — Vol. 35, № 1. — P. 27–47.
8. Zielys P. US democracy assistance programs in Ukraine after the Orange Revolution / P. Zielys, R. Rudinskaite // Communist and Post-Communist Studies. — 2014. — № 47. — P. 81–91.
9. Levitsky S. The rise of competitive authoritarianism / S. Levitsky, L. Way // Journal of Democracy. — 2002. — Vol. 13, № 2. — P. 51–65.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222–IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 р. № 20–рп/2010 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>.
11. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів державної влади» від 09 грудня 2010 р. № 1085/2010 // Офіційний вісник Президента України. — 2010. — № 32. — Ст. 1026.
12. Результати виборів депутатів Верховної Ради України 28 жовтня 2012 р. в одномандатних округах [Електронний ресурс] / Сайт Центральної виборчої комісії. — Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp039?PT001F01=900>.

13. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 р. № 2453–VII // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — №№ 41–42, 43, 44–45. — Ст. 529.
14. Судебная реформа в Украине: вызовы и рекомендации [Електронний ресурс] / Матеріали Центру політико-правових реформ. — Режим доступу: <http://europa.com/reformy/trial/2644-sudebnaaya-reforma-v-ukraine-vyzovy-i-rekomendatsii>.
15. Куди поверне свої 40 багнетів Ахметов [Електронний ресурс] / Інформагентство «Еспресо. tv», 4 лютого 2014 р. — Режим доступу: http://espresso.tv/new/2014/02/04/kudy_poverne_svoiy_39_bahnetiv_akhmetov_spysook.
16. На що чекає група Львовчкіна в парламенті [Електронний ресурс] / Інформагентство «Еспресо. tv», 5 лютого 2014 р. — Режим доступу: http://espresso.tv/new/2014/02/05/psevdoliberal_lovochkin_prykryv_soboyu_vsyu_hazovu_hrupu_u_vr_spysook.
17. Чи стане Ключев «директором парламенту» [Електронний ресурс] / Інформагентство «Еспресо. tv», 5 лютого 2014 р. — Режим доступу: http://espresso.tv/new/2014/02/05/chy_stane_klyuyev_dyrektorom_parlamentu_spysook.
18. Богословская И. Депутаты из групп Тигипко и Ахметова пошли против Ключева [Електронний ресурс] / Богословская И. — Режим доступу: http://news.eizvestia.com/news_politics/full/761-bogoslovskaya-deputaty-iz-grupp-tigipko-i-ahmetova-poshli-protiv-klyueva.
19. Фірташ закликав повернутися до парламенту, щоб вирішити конфлікт [Електронний ресурс] / Інформагентство «Еспресо. tv», 19 лютого 2014 р. — Режим доступу: http://espresso.tv/new/2014/02/19/firtash_zaklykav_povernutysya_do_parlamentu_schob_vyrishyty_konflikt.
20. 36 нардепів-регіоналів, які усували Януковича [Електронний ресурс] / Інформагентство «Еспресо. tv», 22 лютого 2014 р. — Режим доступу: http://espresso.tv/new/2014/02/22/36_nardepiv_rehionaliv_yaki_usuvaly_yanukovycha_spysook.
21. Чат с политологом Виктором Небоженко на Интернет-сайте «Главред» 26 декабря 2013 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://glavred.info/chat/viktor-nebozhenko-266875.html>.
22. Регионалы в Харькове создали Украинский фронт [Електронний ресурс] / Інформагентство «Ліга». — Режим доступу: <http://news>.

-
- liga. net/news/politics/972178-regionaly_v_kharkove_sozdali_ukrainskiy_front. htm.
23. Попов назвал «вандализмом» снос памятника Ленину в Киеве [Электронный ресурс] / Информагентство УНІАН, 8 грудня 2013 р.—Режим доступу: <http://www.unian.net/news/610358-porov-nazval-vandalizmom-snos-pamyatnika-leninu-v-kieve.html>.
  24. Урбанская Т.Евромайдан: в поисках лидеров и стратегии [Электронный ресурс] / Урбанская Т. // Информагентство УНІАН, 25 грудня 2013 р.—Режим доступу: <http://www.unian.net/news/614262-evromaydan-v-poiskah-liderov-i-strategii.html>.
  25. Евромайдан, день 20-й: хроника ночного штурма [Электронный ресурс] / Информагентство «Ліга», 11 грудня 2013 р.—Режим доступу: http://news.liga.net/articles/politics/939913-evromaydan-den_20_y_obnovlyaetsya.htm.
  26. Крючков Г. Власть забивает в свои ворота [Электронный ресурс] / Крючков Г. // Газета «2000». — 2013. — 23 грудня. — Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/forum/mnenie/96501>.
  27. Давыденко Н. Будут ли чувствовать себя виноватыми те, кто не пришел на Евромайдан?: Интервью с социальным психологом О. Покальчуком [Электронный ресурс] / Давыденко Н. // Комментарии. — 2013. — 20 грудня. — Режим доступу: <http://gazeta.comments.ua/?art=1387443317>. <http://glavred.info/chat/viktor-nebozhenko-266875.html>.
  28. Кочевенко В. В обществе появился спрос на радикалов в политике [Электронный ресурс] / В. Кочевенко. Сайт «Корреспондент». — Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/3351720-v-obschestve-poiavylsia-spros-naradykalov-v-polytyke-ekspert>.
  29. Евромайдан, день 33-й: хроника [Электронный ресурс] / Информагентство «Ліга», 23 грудня 2013 р.—Режим доступу: http://news.liga.net/articles/politics/948893-evromaydan-den_33_y_obnovlyaetsya.htm.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2014 р.

Перегуда Е. В. Евромайдан: анализ институциональных факторов
Проанализированы такие факторы Евромайдана как дизайн политической системы, судебной власти, партийной системы, гражданского общества. В ходе реформ 2010–2013 гг. поле действия «соревновательного авторитаризма» сузилось. Среди отличительных черт

Евромайдана—самостоятельное участие в конфликте гражданского общества и радикализация общественных настроений.

Ключевые слова: Евромайдан, Оранжевый майдан, институции, власть, судебная власть, «соревновательный авторитаризм», оппозиция, гражданское общество, радикализация.

Pereguda Y.V. Euromaydan: the analysis of institutional factors

The design of political system, judiciary, party system and civil society are analysed as the factors of Euromaydan. Due to reforms in 2010–2013 the field of competitive authoritarianism was narrowed. Among the distinctive features of the Euromaydan—the independent participation of civil society in conflict and radicalization of public opinion.

Keywords: Euromaydan, Orange maidan, institutions, power, judicial power, competitive authoritarianism, opposition, civil society, radicalization.

© Перегуда С. В., 2014